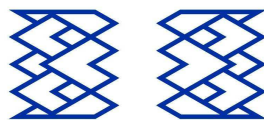

Tööjõu pakkumine Eestis: pikaajaline vaade

Raul Eamets , Tartu ülikool

Allan Puur, Tallinna ülikool

Arenguseire Keskuse konverents „Teistmoodi tulevik”
13.06. 2018 Tallinn, Riigikogu

Uuringu eesmärk

Uuringu eesmärk oli pakkuda välja stsenaariumid tööjõu pakkumise dünaamika kohta Eestis ja koostada prognoos, mis integreerib rahvastiku loomulikku liikumist kujundavate demograafiliste protsesside, rände ning tööhõive muutuste mõju.

Üleilmsed suundumused

- rahvastiku vananemine,
- tööturu mitmekesisustumine,
- ebavõrduse kasv
- tööturu paindlikkuse suurenemine.
- inimesed vahetavad töökohta, ametit ja tegevusala tänasest sagedamini, mistõttu kasvab ka vajadus elukestva õppe ja tööoskuste ajakohastamise järele.

Üleilmsed suundumused

- Senisest tähtsaks muutuvad ülekantavad oskused, mis võimaldavad toime tulla erinevates valdkondades ja ametites. Sellisteks oskusteks on näiteks kriitiline mõtlemine, virtuaalsetes meeskondades töötamise oskus, matemaatiline mõtlemine, empaatiavõime ja teiste kultuuride tundmine jne.
- Uued tehnoloogiad ja automatiseerimine muudavad tootmisprotsessi aga ka teenuseid ning kasvab vajadus IT-oskuste järele kõikides eluvaldkondades.
- Tärkavate majanduste osatähtsus maailma majanduses suureneb,
- Tekivad uued ettevõtluse ökosüsteemid, ning klastrite ja võrgustike osatähtsuse äris suureneb.

Üleilmastumisele vastutoimivad tegurid

- Töötajate süvenev kihistumine ametite ja kvalifikatsiooni alusel,
- Küberkuritegevus ja selle vastukaaluks olev andmekaitse karmistamine,
- Protektsionismi suurenemisele maailmas,
- Tehisintellekt võtab tulevikus töökohti ära ka valgekraedelt,
- Vaba juurdepääsuga e-kursuste (MOOC-ide) areng vähendab õpirännet jne.

Tööturg

Tööturu polariseerumine suureneb nii üleilmselt kui ka Eestis.

Läbiviidud analüüs näitab, et:

- Põlisrahvastiku ning välispäritolu eestimaalaste hõivemäärade erinevus on sel kümnendil suurenenud.
- See hõivelõhe on suurem kesk- ja vanemaealiste hulgas (eriti naistel).
- Suured erinevused hõives esinevad ka haridustasemetel
- Vanemaealiste hulgas on naiste tööhõive määr hakanud meeste oma ületama.

Töökäte puudus tulevikus ja selle lahendused

Kuigi tööealiste inimeste arv tulevikus prognooside järgi tõenäoliselt väheneb, saab pikemas perspektiivis töökäte puudust leevendada kahe olulise mitte-demograafilise teguri abil.

Esiteks, töö digitaliseerimine ja automatiseerimine ning sellest tulenev tootlikkuse tõus.

Teiseks aitaks tulevikus töötajate ja ülalpeetavate proportsiooni halvenemise mõju vähendada hõivemäärade suurendamine

Hõive suurendamise võimalused

Hõivestsenaariume puudutavas osas on välja toodud neli tegurit, mille arvel oleks Eestis tulevikus võimalik hõivet suurenda:

- Tööikka jõudvate põlvkondade kõrgem haridustase võrreldes lahkujatega
- Pensioniea tõus ja tööelu pikenemine
- Lõimumise edenemine
- Aktiivse tööturupoliitika parimate praktikate rakendamine

Ränne

- Rändesaldo muutumine positiivseks, suurenev rändesurvele Eestisse tulla
- **Lühiajaliselt** sisseränne vähendab töökäte puudust ja parandab töötajate ja ülalpeetavate suhet
- **Pikas perspektiivis** muutub rahvuslik koosseis ja süvenevad demograafilised ja sotsiaalsed probleemid

Eesti vajab tarka rändepoliitikat, mis võtab arvesse tööturu vajadusi ning lõimumisvõimekust. Tuleb arvestada, et lisaks töörandele on tegemist pere-, sund- ja õpirändega, mis veelgi võimendavad lõimumispoiliitike vajalikkust

Tulevikuproгноос

Hõive- ja rahvastikuproгноosi integreerimine

Senised prognoosid tööjõu pakkumise kohta Eestis **opereerivad tööealise rahvastikuga** (tinglikult 20–64-aastaste arv)

Niisugune käsitlus **on tegelikkust lihtsustav**

Mitte kõik tööealised ei tööta, aga töötavad ka mitte-tööealised

Tööealiste arvu ja hõivatute arvu dünaamika võib olla erinev

Eestis 2000–2017: tööealiste arv vähenes 839000 => 787000 (**–52000**)

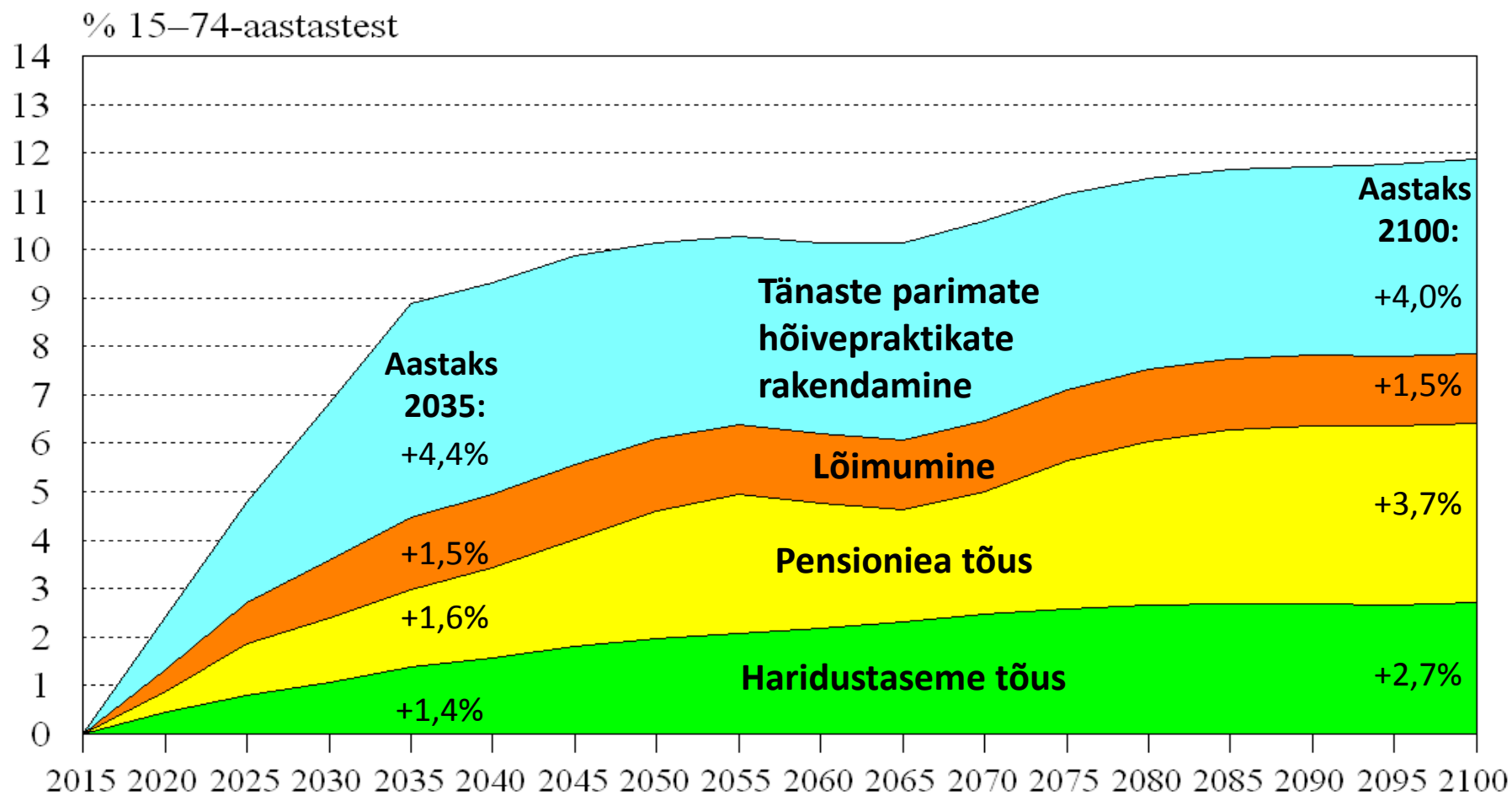
hõivatute arv suurenes 585000 => 657000 (**+72000**)

Nüansirohkema tulevikupildi saamiseks **integreerisime hõive- ja rahvastikuproгноosi**

Hõiveprognoosi stsenaariumid

- **H0 baas** hõivemäärad ei muutu (fikseerisime 2015.a. olukorra)
- **H1 haridustaseme tõus**
 - nooremad, kõrgema haridustasemega põlvkonnad asendavad vanemaid põlvkondi
 - tuleviku noortel võib haridustase olla mõnevõrra kõrgem kui praegustel noortel
- **H2 pensioniea tõus** „veab“ vanemaealiste hõivet ülespoole
- **H3 lõimumine** vähendab eestlaste ja mitte-eestlaste hõivemäära erinevust
- **H4** Euroopa riikide **parima hõivepraktika** rakendamine

Hõiveproгноos: 15–74-aastaste hõivemäära muutus

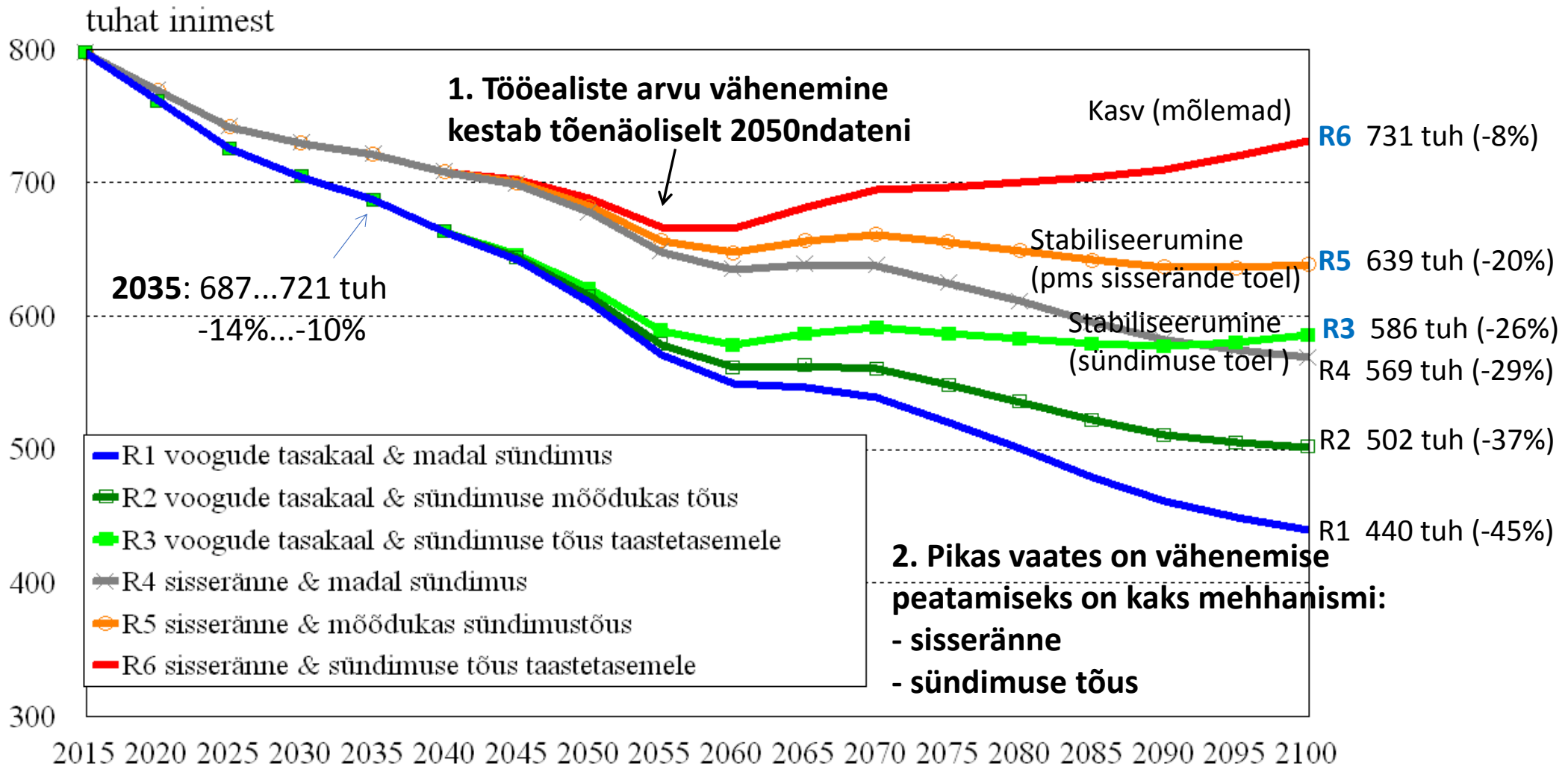
Rahvastikuprognooosi stsenaariumid

Aluseks on Eesti **Inimarengu aruande (EIA) 2016/2017 rahvastiku-
prognoos**

Kasutame EIA rahvastikuprognooosi variante, mille aluseks on **kaks
rände** stsenaariumi ja **kolm sündimuse** stsenaariumi

- **R1** rändevoogude **tasakaal** (nullsaldo) ja **madal** sündimus (SSK 1,67 last)
- **R2** rändevoogude **tasakaal** (nullsaldo) ja sündimuse **mõõdukas tõus** (SSK 1,87 last)
- **R3** rändevoogude **tasakaal** (nullsaldo) ja sündimuse **tõus taastetasemele** (SSK 2,07 last)
- **R4** sisserände **ülekaal** (+2200 aastas) ja **madal** sündimus (SSK 1,67 last)
- **R5** sisserände **ülekaal** (+2200 aastas) ja sündimuse **mõõdukas tõus** (SSK 1,87 last)
- **R6** sisserände **ülekaal** (+2200 aastas) ja sündimuse **tõus taastetasemele** (SSK 2,07 last)

Rahvastikuproognoos: tööealiste (20–64) arv

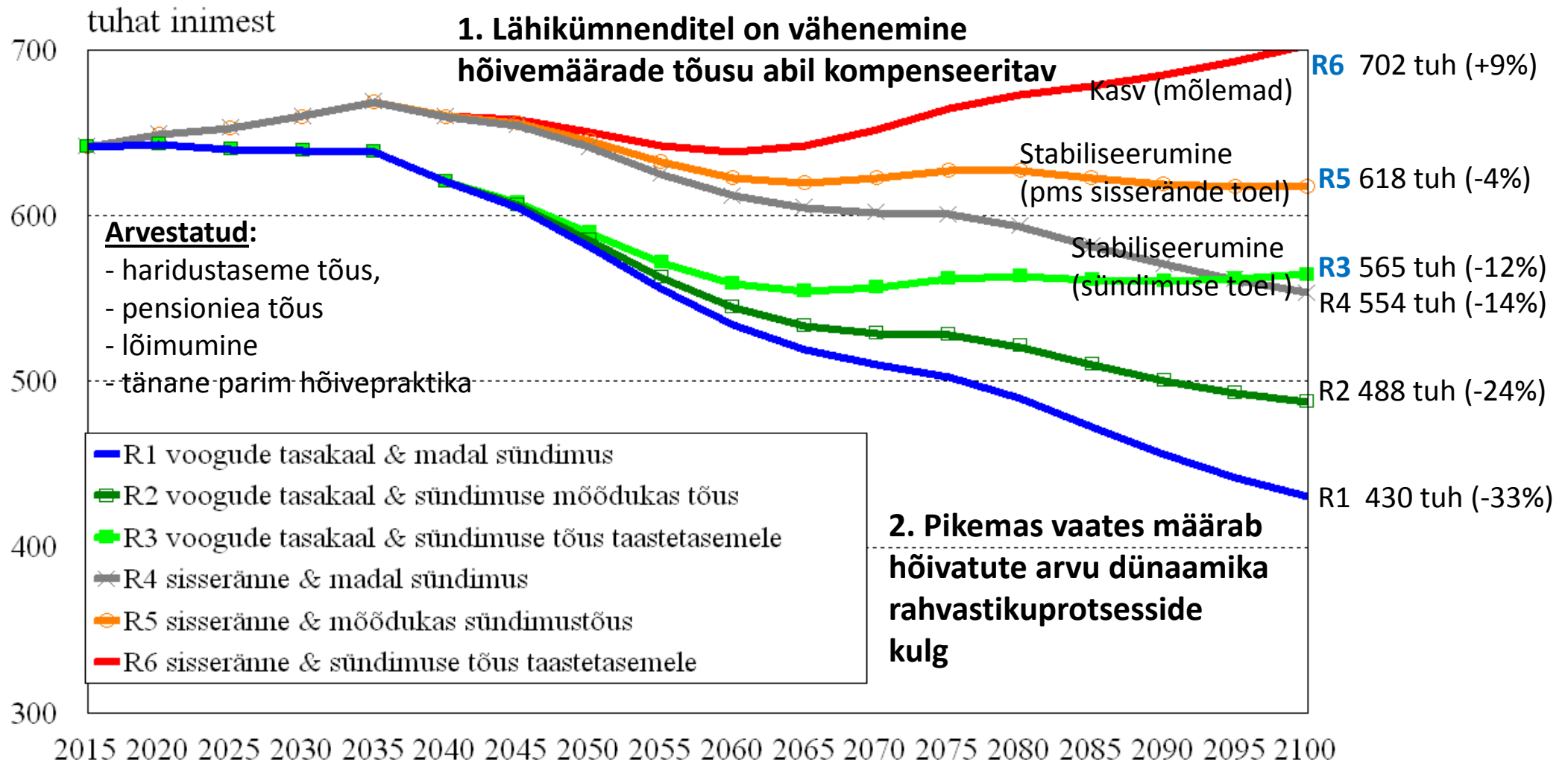
Integreeritud prognoos: hõivatute arv kuni 2035

Hõivatute arv lähteaastal (2015): 641,5 tuhat

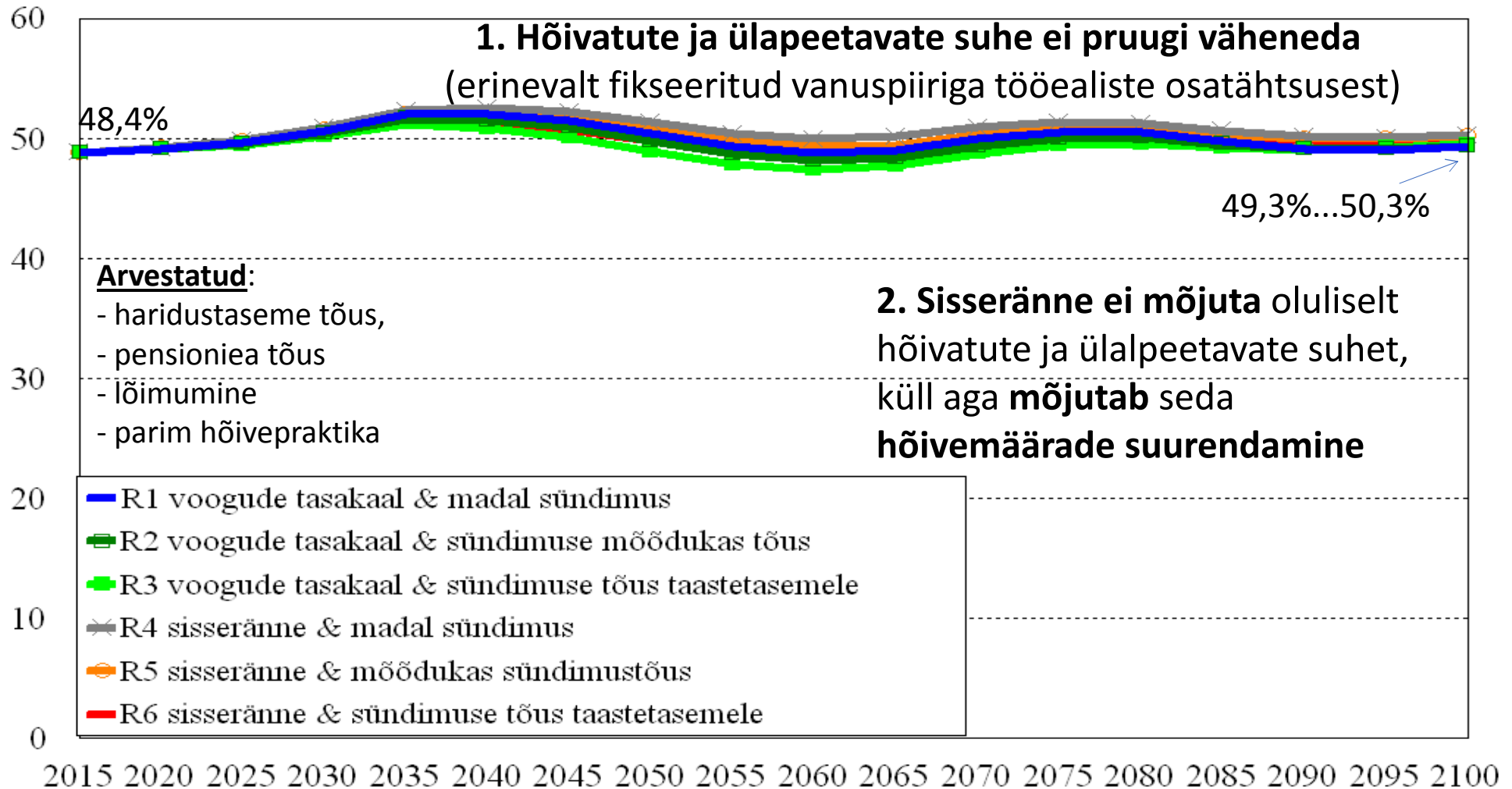
Muutuskomponent	Hõivatute arvu muutus aastaks 2035 (2015 suhtes)
1. Rahvastikumuutuse mõju (väiksemad aastakäigid, rändeta)	-82,4 tuhat (-12,9%)
2. Hõivemuutuse mõju	
H1 Haridustaseme tõus	+12,3 tuhat (+1,9%)
H2 Pensioniea tõus	+14,4 tuhat (+2,3%)
H3 Lõimumine	+13,0 tuhat (+2,0%)
H4 Parimad hõivepraktikad	+39,9 tuhat (+6,2%)
3. Sisserände mõju (rändesaldo +2200 in aastas)	+26,7 tuhat (+4,2%)

+39,7 tuhat (+6.2%)

Integreeritud prognoos: hõivatute arv kuni 2100

Integreeritud prognoos: hõivatute osakaal kuni 2100

Peamised järeldused

Peamised järeldused

Lähikümnendite kohta võib integreeritud prognoosist teha järgmised järeldused:

- **Hõivatute arvu vähenemine** kujuneb tõenäoliselt **tööealiste arvu vähenemisest** märgatavalt **väiksemaks**
- **Rändevoogude tasakaalu puhul** võib haridustaseme tõus, pensioniea tõus ja lõimumine aastani 2035 **korvata kuni poole** hõivatute arvu vähenemisest.
- Kui õnnestub rakendada lisaks **parimaid hõivepraktikaid** võib hõivemäärade tõus aastani 2035 **korvata enamuse** vähenemisest
- **Sisserände ülekaalu puhul** ja hõivemäärade eduka suurendamise puhul võib hõivatute arv aastal 2035 olla isegi **praegusest** veidi **suurem**

Peamised järeldused (2)

Kaugema tuleviku kohta võib integreeritud prognoosist teha järgmised järeldused:

- Pikas vaates **määrab** hõivatute arvu muutuse suuna ja ulatuse ära **demograafiliste protsesside kulg**
- Hõivatute arvu **vähendamise peatamiseks** pikas vaates on **kolm võimalust**:
 - taastetasemele lähenev **sündimus** (koos rändevoogude tasakaaluga)
 - **sisseränne** (koos mõõdukama sündimustõusuga)
 - tasakaalustatud **kombinatsioon** neist kahest.
- **Sisseränne ei paranda** oluliselt töötajate ja ülalpeetavate proportsiooni, kuid **seda teeb hõivemäärade kasv**
- **Kestlikuma** laste ja eakate proportsiooni **tagab sündimus**

Peamised järeldused (3)

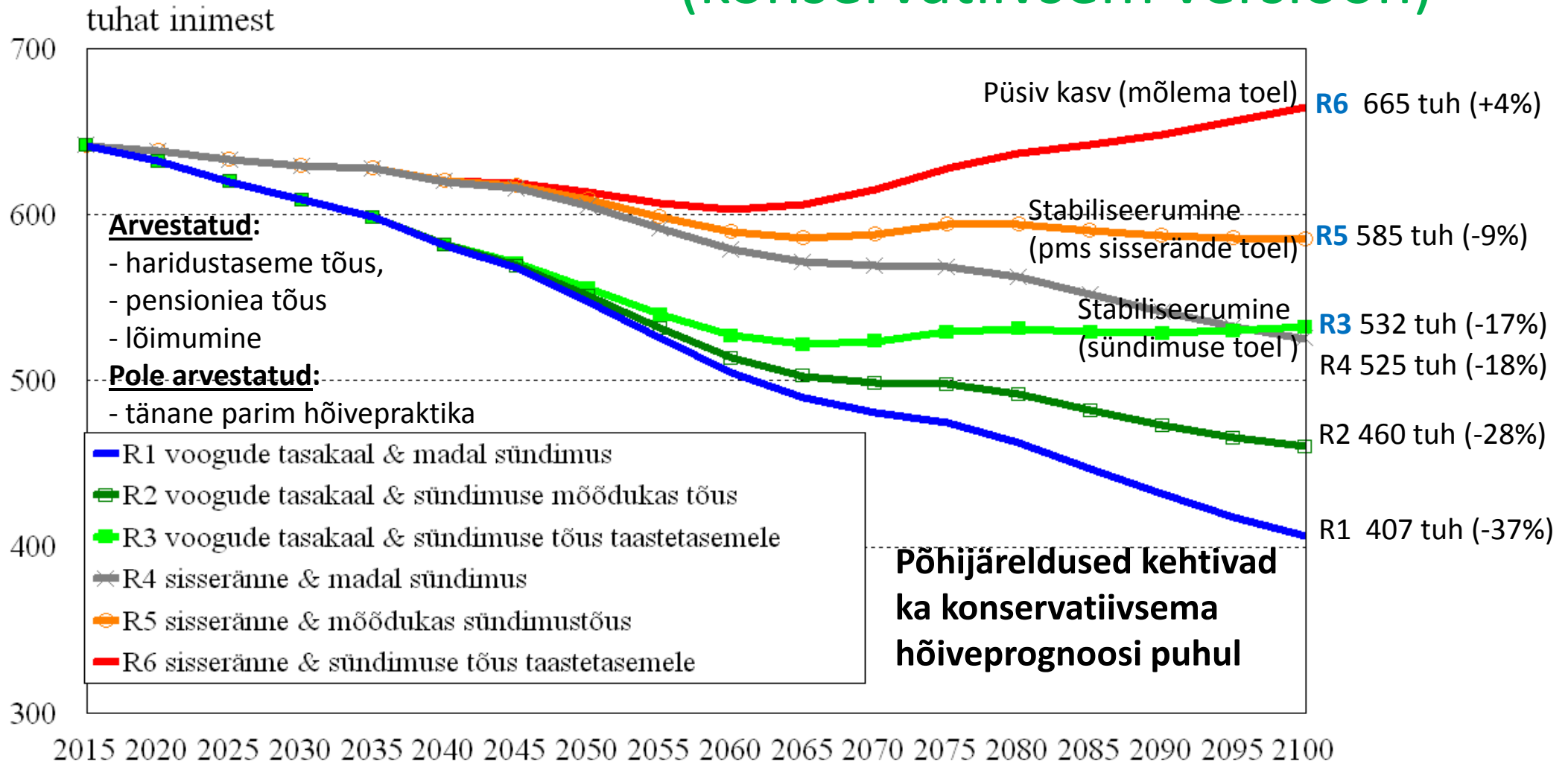
Integreeritud prognoosi keskne **poliitikajäreldus**:

- **Edukas vastus** tööealiste arvu vähenemisele **peaks olema mitmekülgne** (aktiivne tööturupoliitika, tööoskuste pidev ajakohastamine, tark rändepoliitika, tervise poliitika, lõimumispoliitika, perepoliitika, hoolduskoormuse vähendamine jms).
- Selle **eelduseks on sotsiaalsete investeeringute suurendamine** (sotsiaalkulud Eestis 16% SKT-st, Euroopa Liidus keskmiselt 28% SKT-st)

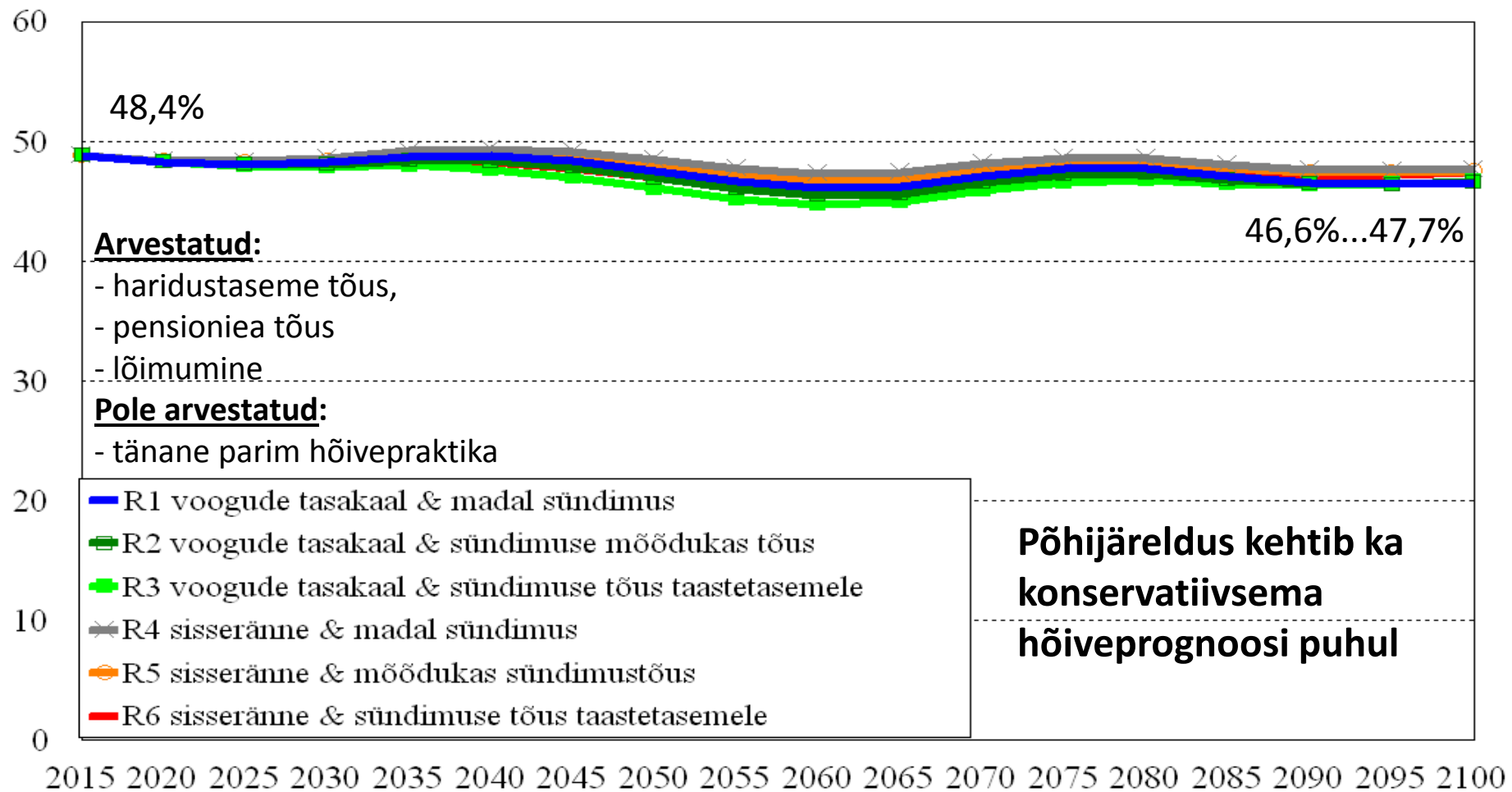
Täname kuulamast!

Raul Eamets, raul.eamets@ut.ee
Allan Puur, allan.puur@tlu.ee

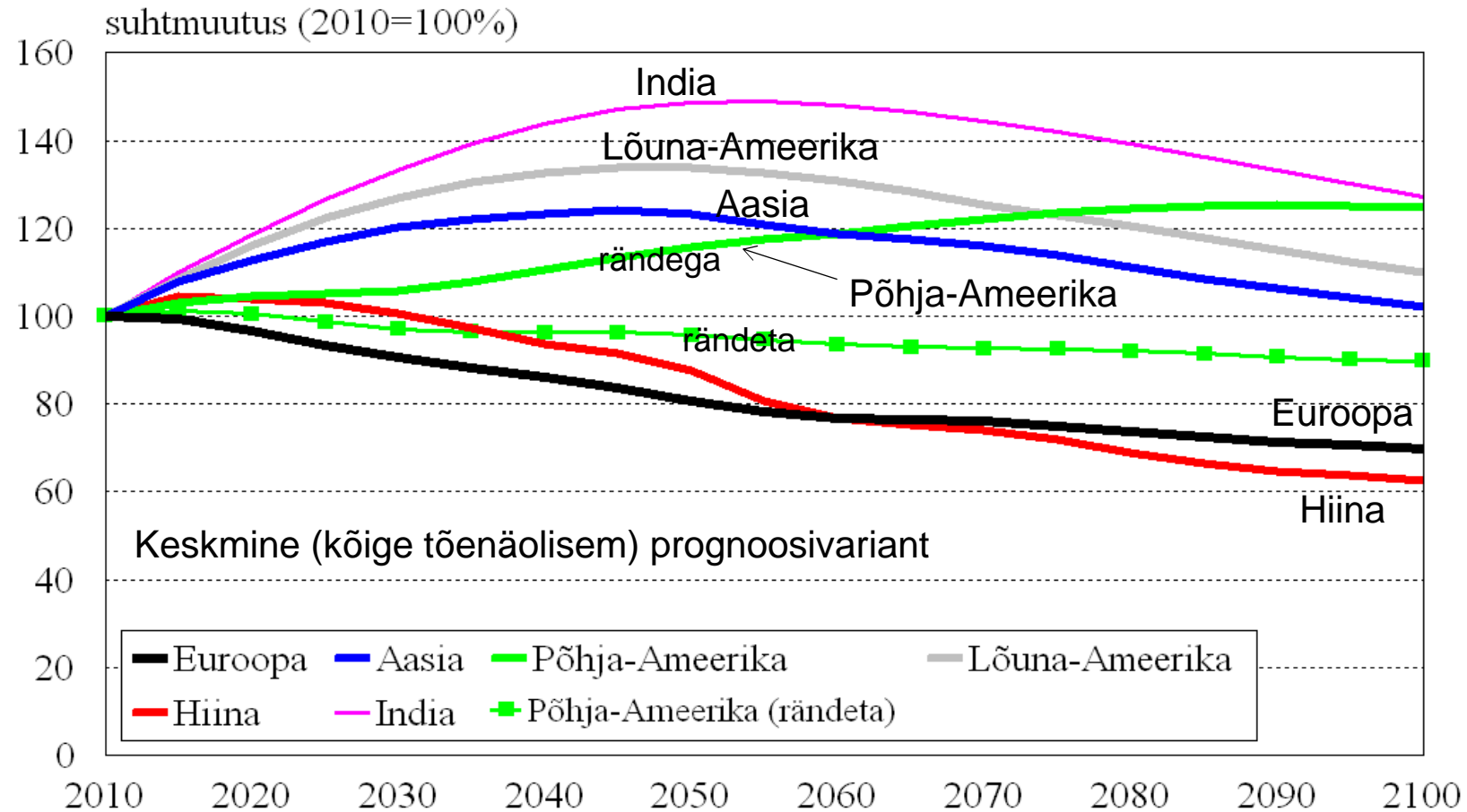
Integreeritud prognoos: hõivatute arv kuni 2100 (konservatiivsem versioon)

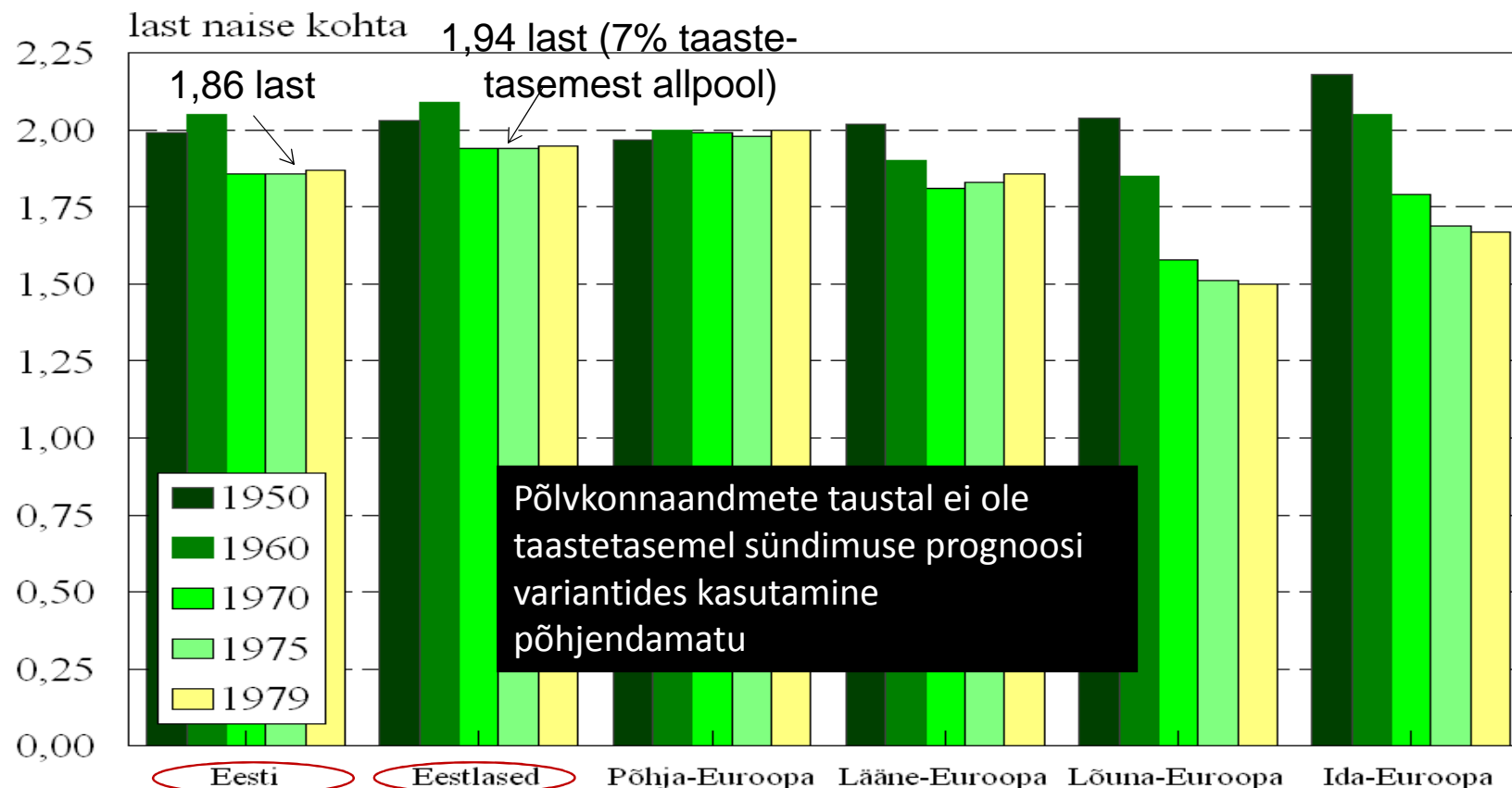
Integreeritud prognoos: hõivatute osakaal kuni 2100 (konservatiivsem versioon)

Tööealiste arvu muutus: maailma piirkonnad kuni 2100

Sündimustase: Eesti ja Euroopa piirkonnad, 1950, 1960, 1970, 1975 ja 1979 sündinud naised

Allikas: Myrskylä et al. 2013, autorite arvutused